

Leuven Vlaams! *De Standaard* en de splitsing van de Leuvense universiteit 1962-1968

KAREL VAN NIEUWENHUYSE

Inleiding

Op 1 mei 1947, na een woelige overnamestrijd met een groep rond Tony Herbert en Léon Bekaert, verscheen de Vlaams-katholieke krant *De Standaard* opnieuw onder de verantwoordelijkheid van de familie Sap, de vooroorlogse eigenaar van de krant. Van bij haar herverschijnen droeg *De Standaard* de verdediging van vier basisprincipes hoog in het vaandel: het Vlaamse belang, de christelijke waarden, de parlementaire democratie en de sociaal-gecorrigeerde vrije markteconomie. Vooral de Vlaamse strijd kwam duidelijk op de voorgrond: van 1947 af was ze dag aan dag haast niet weg te slaan van de voorpagina. Na een lange strijd haalde de Vlaamse beweging (*De Standaard* inclusief) door de taalwetten van 1962-1963 een grote slag binnen. Het Nederlands werd nu de enige officiële taal in Vlaanderen. Een belangrijke uitzondering hierop vormde de tweetalige Leuvense universiteit. Er ontstond rond die universiteit een scherpe en bittere polemiek. *De Standaard* poogde in de kwestie, die “een hoogtepunt in de naoorlogse strijd van de Vlaamse beweging”¹ was, een wezenlijke rol van betekenis te spelen. Het is op deze pogingen tot het uitoefenen van invloed dat we in dit artikel nader ingaan.

In het licht van deze onderzoeksvraag namen wij diverse archieffondsen door. Een aantal onder hen bevatte voor ons onderwerp evenwel nauwelijks of zelfs geen relevante informatie. Dit was onder andere het geval voor de archieven van Raymond Derine, Pieter De Somer, Aloïs Gerlo, Robert Houben, Arthur Janssen, Paul-Willem Segers, Robert Vandekerckhove, Gaston Eyskens, *De Standaard*, het rectoraat van de K.U.Leuven, de CVP-PSC, de Vlaamse Volksbeweging en het Verbond van Vlaamse Academics. Voor de consultatie van de archieven van kardinaal Suenens en bisschop De Smedt van Brugge werd ons geen toestemming verleend. In de consultatie van archieven stootten we op een moeilijkheid eigen aan het journalistieke *métier*: de meeste contacten van of met journalisten verliepen mondeling. Veel geschreven documenten zijn er dan ook niet terug te vinden. Bovendien hul-

Dit artikel is gebaseerd op K. VAN NIEUWENHUYSE, *Een Standaard in Vlaanderen? Vlaams-katholieke krant op zoek naar kwaliteit en politieke invloed 1947-1976*, KULeuven, departement Geschiedenis, doctoraatsverhandeling, 2002.

1. G. DURNÉZ, *De Standaard. Het levensverhaal van een Vlaamse krant. Van 1948 tot de VUM*, Tiel, 1993, p. 363.

digden vele betrokkenen, volgens kanunnik W. Brieven van het aartsbisschoppelijk archief, het principe van *verba volant, scripta manent*. Ze meden het om hun impressies, ideeën, ontmoetingen, gesprekken enz. op papier te zetten.²

De Standaard had diverse middelen tot haar beschikking om invloed uit te oefenen. In eerste instantie was er de redactie van de krant, die vanaf het begin van de jaren 60 een groeiend prestige genoot in steeds bredere kring. Binnenland-redacteuren Manu Ruys, Luc Delafortrie en Fons Vanstappen waren reeds jarenlang (resp. sinds 1949, 1954 en 1957) actief op de krant, en hadden een uitgebreid sociaal netwerk uitgebouwd in politieke en sociaal-economische kringen. Guido Van Hoof (aanvankelijk werkzaam op de eindredactie en vervolgens rubriekleider cultuur) was geen onbekende in universitaire milieus. Binnenlandredacteur Hugo De Ridder, die zich in 1966 bij de krant voegde, genoot bekendheid in CVP-kringen. Albert De Smaele, de directeur-generaal van de Standaard-groep sinds 1947, onderhield goede relaties met hooggeplaatste personen uit diverse (politieke, sociaal-economische, culturele e.a.) kringen. Bovendien telde hij onder zijn schoonbroers CVP-kamerlid en minister-staatssecretaris voor Openbaar Ambt en Toerisme (1966-68) Jan Piers en André Vlerick, in 1968 minister-staatssecretaris voor Vlaams Streekbeleid. De standpunten die de krant innam op binnenlands politiek vlak werden vastgelegd op tweewekelijkse redactielunches, waarop de rubriekleiders en een beperkt aantal andere redacteuren (die dikwijls goed geïnformeerd waren) door Albert De Smaele waren uitgenodigd. Samen bepaalden zij, rekening houdend met de basisprincipes, de houding van de krant ten opzichte van actuele problemen. Door het feit dat de beslissing gemeenschappelijk werd genomen, was het voor de buitenwereld erg moeilijk om de standpunten te beïnvloeden.

Naast de redactie speelde ook het niveau van de berichtgeving van *De Standaard* een rol in de mate van invloed die ze kon uitoefenen. In de loop van de jaren 60 werd de berichtgeving van de krant (politiek) pluralistischer en vollediger. Er kwam een scheiding tussen de gewone berichtgeving en de redactionele commentaar. *De Standaard* evolueerde stilaan in de richting van een eerlijke en open krant. Mede hierdoor werd ze door steeds meer intellectuelen – ook liberalen, socialisten en Franstaligen in plaats van vroeger bijna enkel Vlaamse katholieken – gelezen,

2. De archieven van Raymond Derine en de Vlaamse Volksbeweging worden bewaard in het ADVN, Antwerpen, de archieven van Robert Houben, P.W. Segers, Robert Vandekerckhove en de CVP-PSC in het KADOC-K.U.Leuven, de archieven van Gaston Eyskens en *De Standaard* in het Algemeen Rijksarchief in Brussel, het archief van Pieter De Somer in privé-bezit in Leuven, het archief van Aloïs Gerlo in het universiteitsarchief van de VUB in Brussel, het archief van Arthur Janssen in de bibliotheek Godgeleerdheid van de K.U.Leuven, het archief van het rectoraat van de Leuvense universiteit in het rectoraat van de K.U.Leuven, het archief van het Verbond van Vlaamse Academici in het universiteitsarchief van de K.U.Leuven, het archief van kardinaal Suenens in het aartsbisschoppelijk paleis in Mechelen, en het archief van bisschop De Smedt in het bisschoppelijk paleis in Brugge.

wat haar prestige en mate van invloed ten goede kwam. De pogingen tot het uitoefenen van invloed waren het meest duidelijk doorheen de campagnes die de krant voerde, waarbij dagen na elkaar artikels verschenen waarin telkens ondubbelzinnig dezelfde eisen rond een bepaald thema werden geformuleerd. De berichtgeving dag aan dag was evenwel nog belangrijker: die werkte immers door op de lange termijn, terwijl campagnes eerder bedoeld waren om op korte termijn iets te verwezenlijken.³

Belangrijk in het licht van invloeduitoefening waren uiteraard de contacten die de krant onderhield met allerlei personaliteiten. In de jaren 60 hadden Standaard-mensen op politiek vlak overwegend contact met (Vlaamse) CVP'ers. Met de zogenaamde Groep van Acht, strijdend-flamingantische CVP-kamerleden en -senatoren, onderhield de krant uitstekende relaties.⁴ Een aantal onder hen, zoals Jan Verroken en Jos De Saeger, werd beschouwd als 'vriend van de krant'. Hieronder verstond men politici die dezelfde ideeën als de krant aanhingen, en voor dezelfde wensen en eisen streden. *De Standaard* richtte zich vooral tot de Vlaamse CVP, als het op politieke actie aankwam. In haar ogen kon enkel via een grote en machtige partij Vlaamse genoegdoening worden bekomen. Vanuit deze redenering geloofde ze niet in de slagkracht van de Volksunie. Met liberale en socialistische politici, evenals met Franstalige CVP'ers onderhield de krant minder contacten. In regeringskringen beschikte *De Standaard* in de jaren 60 telkens over diverse goede relaties. Verscheidene ministers werden (evenals andere politieke (partij)kopstukken) uitgenodigd op politieke lunches in de raadszaal van de Standaard-gebouwen langs de Emiel Jacquemainlaan. Tijdens zo'n lunch werd in een informele en discrete sfeer over politiek gepraat, en poogde de krant (vertegenwoordigd door De Smaele en één of enkele redacteurs) haar zienswijze ingang te doen vinden bij de politieke gesprekspartner. Naast de politieke lunches was er ook het colloquium: hierop werden diverse terzake bevoegde personaliteiten uitgenodigd om rond een bepaald thema te discussiëren. Vervolgens werd het verslag van de discussie in de krant afgedrukt. In universitaire kringen beschikte de krant over goede relaties. Met een aantal kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders werden ook goede contacten onderhouden.⁵

3. Zo werd ons beklemtoond door alle (oud-)redacteurs van *De Standaard* die wij interviewden.

4. Na de parlamentsverkiezingen van 1961 maakten van de Groep van Acht deel uit de Vlaamse CVP-kamerleden Albert De Gryse, Louis Kiebooms, Jos De Saeger en Jan Verroken, en de Vlaamse CVP-senatoren Augustus De Boodt, Karel Van Cauwelaert, Aloïs Sledsens en Robert Vandekerckhove. W. BEKE en K. VAN NIEUWENHUYSE, Vlaamse actie binnen de CVP/PSC: de Groep van Acht (1960-1968), in: *Res Publica. Tijdschrift voor Politieke Wetenschappen*, jg. 44, 2002, nr. 1, pp. 124-125.

5. De opsomming van de contacten die *De Standaard* had, is niet exhaustief: we haalden enkel die contacten aan die van belang waren voor dit artikel.

De aanloop naar de eerste grote agitatie (1962-1966)

Dispuut rond de nieuwe taalwetgeving (1962-63)

In het begin van de jaren 60 kwam de discussie over de taalwetgeving in een stroomversnelling. In dit verband rees evenwel een probleem rond een aantal Franstalige enclaves in Vlaanderen, onder andere de tweetalige Leuvense universiteit.⁶ De Franstaligen in Leuven waren voor hun toekomst aldaar bevreesd, en wilden een tweetalig statuut voor de stad. “*De algemene klacht was dat de Franstaligen zich te Leuven niet langer zouden thuis voelen.*”⁷ De krant, die erg op de eentaligheid van Vlaams-Brabant was gesteld en daar al meerdere campagnes rond had gevoerd, stelde dat Leuven Vlaams moest blijven. Op de overheveling van de universitaire afdeling Leuven-Frans drong ze niet aan, “*maar indien het ooit zover komt, zal het te wijten zijn aan de Walen. Wij verlangen dat de Walen zich te Leuven gedragen als gasten en als gentlemen.*”⁸

Dit gebeurde nochtans niet volgens de krant.⁹ Toen de Franstalige professoren in Leuven de oprichting van Franstalige klassen eisten waarin hun kinderen onderwijs in het Frans zouden kunnen volgen, reageerde *De Standaard* fel: aan het ééntalige karakter van Vlaanderen mocht niet geraakt worden. Minister van Cultuur, adjunct voor Nationale Opvoeding Renaat Van Elslande werd opgeroepen om zijn veto uit te spreken tegen deze plannen, die begin maart 1962 door de Raad van State overigens ongrondwettelijk werden genoemd. Dit weerhield er de Franstalige professoren echter niet van hun eis te blijven poneren. De krant reageerde

6. Voor de kwestie-Leuven tot aan het mandement van de bisschoppen in mei 1966, zie G. VAN HOOF, *Leuven-Louvain*, Lier, 1966; R. DERINE, *Strijd om Leuven. Feiten en eisen*, Utrecht-Merksem, 1967. Voor de gehele kwestie-Leuven, zie *Centre de Recherches et d'Informations Socio-Politiques (CRISP), Courriers hebdomadaires*, nrs. 173, 178, 266-267, 287, 333-334, 358, 364-365, 394 en 398, Bruxelles, 1962-68; W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams. Splitsingsgeschiedenis van de Katholieke Universiteit Leuven*, Leuven, 1979; W. JONCKHEERE, *Jan Verroken. Van Harmelcentrum tot Hertoginnedal als 'architect' van de taalwetgeving*, Wielsbeke, 1992; C. LAPORTE, *L'affaire de Louvain 1960-1968*, Paris-Bruxelles, 1999. Over de studentenprotesten in Leuven handelen L. VOS, Terugblik op roerige jaren. De Leuvense studentenbeweging sinds de jaren '60, in: *Onze Alma Mater*, jg. 32, 1978, nr. 4, pp. 223-242; L. VOS, M. DEREZ, I. DEPRAETERE & W. VAN DER STEEN, *Studentenprotest in de jaren zestig. De Stoute Jaren*, Tielt, 1988; L. MARTENS & K. MERCKX, *Een kwarteeuw mei 68*, Berchem, 1993; P. GOOSSENS, *Leuven '68 of het geloof in de hemel*, Zellik, 1993. Lees met betrekking tot de houding van de Belgische dagbladpers ten opzichte van de kwestie-Leuven in de eerste helft van 1968 F. VLAEMYNCK & G. FAUCONNIER, *Het vraagstuk 'Leuven' (1968) in de spiegel van de Belgische pers*, Leuven, 1973.

7. W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, p. 25.

8. *De Standaard*, 15 februari 1962.

9. In 1975 gaf rector Mgr. Descamps toe “*dat de Franstaligen te Leuven in feite de eentalige streek niet wilden aanvaarden*”. W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, p. 25.

opnieuw: “Indien deze heren niet kunnen leven en werken in het eentalige Leuven, dan moeten zij maar verhuizen naar Wallonië en daar ‘internationaal’ gaan uitstralen!”¹⁰ Als de Franstaligen echt een wettelijk statuut voor zichzelf wensten, met afzonderlijke taalwetten in onderwijs en bestuur, dan moesten ze maar uit Leuven wegtrekken. *De Standaard* voegde hier evenwel aan toe geenszins gewonnen te zijn voor zo’n verhuis.¹¹

De verklaring van 10 augustus 1962 van de Belgische bisschoppen, die de inrichtende macht van de universiteit vormden, om de universiteit te decentraliseren, werd in de krant positief onthaald. De Franstalige professoren ageerden hier evenwel tegen. *De Standaard* repliceerde resoluut dat de splitsing van de universiteit onafwendbaar was: de vorming van autonome Nederlandstalige faculteiten was een niet meer dan billijke vraag van de Vlamingen. In gemengde faculteiten werden de Vlamingen toch onderdrukt: Franstaligen hadden altijd een streepje voor. Opnieuw stelde de krant dat de Franstaligen maar moesten verhuizen en elders een Franstalige vleugel van de Leuvense universiteit oprichten als ze hier niet mee akkoord konden gaan.¹² Nog volgens de bisschoppelijke verklaring werd Mgr. A. Descamps als opvolger van Mgr. H. Van Waeyenbergh tot rector aangesteld voor het dagelijks beheer van de Leuvense universiteit. Tegelijk werden een Vlaamse (Mgr. De Raeymaecker) en Waalse prorector aangesteld. In september van dat jaar werd Pieter De Somer tot wetenschappelijk raadsman benoemd en E. De Jonghe tot secretaris-generaal en beheerder. Beloofd werd om de decentralisatie verder te bestuderen.

De Standaard en de Leuvense professoren

Inmiddels was op 20 juni 1962 de Vereniging van Leuvense Professoren (VLP) opgericht onder impuls van een aantal Vlaamse professoren, waaronder Mgr. Arthur Janssen (professor moraaltheologie, tevens voorzitter van het Davidsfonds), Josué Vandenbroucke (geneeskunde), Albert Van Roey (klassieke talen), Pieter De Somer (geneeskunde), A. Van Windekens (klassieke talen) enz. De vereniging stelde zich tot doel een positieve rol te spelen in de opgang van Vlaanderen. Ze wierp zich op als verdediger van de Vlaamse rechten in Leuven. Met heel wat van de leden van de VLP had de krant uiterst goede, zij het geheime contacten. Guido Van Hoof vertelt:

“Tot april 1962 berichtten zowel binnenlandredacteuren als ikzelf over Leuven. Een echte taakverdeling was er niet. Wie interessante informatie op de kop kon tikken, schreef erover. Einde april 1962 kwam hierin verandering. Albert De Smaele nam

10. *De Standaard*, 5 april 1962.

11. *De Standaard*, 24-26 juli 1962.

12. *De Standaard*, 25-26 augustus 1962.

toen binnenlandredacteuren *Manu Ruys, Fons Vanstappen en Luc Delafortrie, directeur van de redactie Luc Vandeweghe en ikzelf mee naar een vergadering in Leuven, ten huize van Mgr. Janssen, professor aan de universiteit. Er waren in totaal een dozijn professoren aanwezig op de vergadering.*"¹³

Er werd gestart met een uiteenzetting van de ernst van de toestand: de universiteit die in haar bestuursstructuur overwegend Franstalig was, dreigde nu, met het door Walen gevraagde speciale statuut, een nieuwe olievlek in Vlaams-Brabant te worden. Van Hoof vervolgt:

"De eerste vraag van de professoren was een maximalistische: of wij hen zouden steunen in het geval zij een soort van Hoge Raad van de Vlaamse beweging vormden. De Smaele antwoordde heel diplomatisch dat zo'n Raad alleen gezag kon afdwingen als alle actieve Vlaamse verenigingen erbij betrokken werden. Dan zou ze wel representatief zijn, maar niet erg efficiënt. Kennelijk hadden ze dat zelf ook al ingezien, want onmiddellijk volgde een ander voorstel: wilde De Standaard hun 'spreekbuis' zijn als de professoren zich verenigden om de strijd voor de splitsing van de faculteiten aan te binden? Hierin zag De Smaele geen graten: het behoorde immers tot de Vlaamse opdracht van de krant. Ik hoor hem trouwens nog zeggen, tot verbazing van iedereen: 'Eventueel willen we zelfs ijveren voor de oprichting van twee autonome afdelingen'. Aan twee universiteiten viel op dat ogenblik eigenlijk nog niet te denken, laat staan aan een overheveling."¹⁴

Aan het einde van de bijeenkomst werd Guido Van Hoof aangesteld tot contactpersoon met de professoren. Niet lang na de bewuste vergadering werd de VLP opgericht. In feite kan haar oprichting deels als een reactie worden beschouwd op de Association du Corps Académique et du Personnel Scientifique de l'Université de Louvain (Acapsul), een vereniging van Franstalige professoren die elke splitsing van de Leuvense universiteit wilde tegenhouden.¹⁵ Met Acapsul ging *De Standaard* vaak in de clinch. De krant verdacht er de vereniging van een volledig Franstalig territorium te willen uitbouwen in Leuven, met inbegrip van een Frans onderwijs-

13. Privé-archief Gaston Durnez, interview met Guido Van Hoof door Gaston Durnez, Antwerpen, 27 februari 1992. Zowel professor Van Roey als Frans Van Mechelen, beiden nochtans niet op de vergadering aanwezig, bevestigden ons dat de meeting effectief had plaatsgevonden: zij hadden er in die periode geruchten van opgevangen in het professorenkorps van de Leuvense universiteit. Zowel Albert De Smaele als Manu Ruys en Luc Delafortrie bevestigden los van elkaar dat deze vergadering effectief had plaatsgevonden. Ook met betrekking tot de inhoud van de besprekingen spraken de betrokkenen elkaar niet tegen. Gezien ook de goede relaties in het algemeen tussen heel wat Vlaamse professoren en *De Standaard* menen we de verklaringen van Guido Van Hoof als geloofwaardig te mogen beschouwen.

14. Privé-archief Gaston Durnez, interview met Guido Van Hoof door Gaston Durnez, Antwerpen, 27 februari 1992. Van Hoof verklaarde nog dat De Smaele heel wat betrokkenen, zoals De Somer en Vandenbroucke, kende van in zijn studententijd. Onderzoek bevestigt dit: De Smaele kende hen van in de KSA en het HVKA.

15. Lees over Acapsul C. LAPORTE, *L'affaire de Louvain [...]*, pp. 64-74.

net. Deze verdenking was niet onterecht: “Op 10 maart 1962 maakten zij [Acapsul] een memorandum bekend, waaruit inderdaad bleek dat zij voor de streek van Leuven een tweetalig statuut naar Brussels model wilden.”¹⁶ De plannen voor de oprichting van een Europese school in Leuven werden als een manoeuvre van Acapsul verworpen. Het enige doel ervan was de verfransing in de hand te werken, zo luidde het.¹⁷

Van Hoof werd op de vergaderingen van de VLP systematisch uitgenodigd. De contacten tussen de Vlaamse professoren en Van Hoof verliepen zeer vlot en zeer frequent. Ondermeer De Somer zag *De Standaard* als hét blad om het Vlaamse land en de Vlaamse studenten te informeren en te sensibiliseren. Hij hechte erg veel belang aan de houding van de krant.¹⁸ Van Hoof van zijn kant vertelt:

“Mgr. Janssen beloofde me dat hij belangrijke mededelingen uit Leuven rechtstreeks zou mededelen, wat hij maar zelden deed. Het VLP-lid dat, buiten weten van iedereen, mij in de loop der jaren de meeste informatie doorspeelde, was Josué Vandebroucke, de heel begaafde internist van de faculteit geneeskunde en goede vriend van De Somer, die hem heel wat informatie leverde. De Somer was in september 1962 wetenschappelijk raadsman geworden van prorector De Raeymaecker, en beschikte aldus over veel inside information. De Raeymaecker, zelf een overtuigd flamingant, speelde zelf heel wat informatie door naar De Somer.”¹⁹

Op 29 augustus 1963 berichtte *De Standaard* dat Acapsul en de VLP ontbonden werden, op vraag van de bisschoppen. Dit betekende geenszins dat de strijd niet verder ging, of dat de krant haar contacten verloor. Integendeel: alle contacten en betrekkingen bleven als voorheen.

Radicalisering: De Standaard pleit voor de overheveling van Leuven-Frans (1964)

In de tussentijd hadden zich nieuwe evoluties voorgedaan. Op 20 mei 1963 vroeg premier Lefèvre aan de pers om een godsvrede in acht te nemen met betrekking tot het tweede taalontwerp-Gilson, in afwachting van een door de regering uit te werken taalcompromis. Tien dagen later toonde de krant zich uitermate verheugd

16. G. DURNÉZ, *De Standaard* [...], p. 364. Zie voor de concrete inhoud van het memorandum W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams* [...], pp. 28-29.

17. *De Standaard*, 13 mei 1963.

18. Universiteitsarchief KUL, archief A. Descamps, nr. 71: “Pieter De Somer aan Albert Descamps”, 7 februari 1963.

19. Privé-archief Gaston Durnez, interview met Guido Van Hoof door Gaston Durnez, Antwerpen, 27 februari 1992. Professor Van Roey, vanaf 1964 secretaris van de Vlaamse Leergangen, bevestigde ons dat Vandebroucke inderdaad een goede informant was van de krant. Vandebroucke belde soms, na afloop van vergaderingen, van bij Van Roey thuis naar Van Hoof om hem te informeren. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Albert Van Roey, Leuven, 26 november 1999.

over de splitsing van vier faculteiten van de Leuvense universiteit. De vreugde bleek evenwel maar van korte duur. Toen de regering-Lefèvre haar taalcompromis van 6 juni 1963 bekendmaakte (vooral met betrekking tot de taalregeling in de Brusselse agglomeratie en de randgemeenten), stond daarin te lezen dat kon worden overgegaan tot de oprichting van Franstalige kleuterscholen en lagere scholen in Leuven, alsook dat de Leuvense universiteit een vertaaldienst in de eigen schoot mocht oprichten. *De Standaard* sprak de vrees uit dat de universiteit zou overgaan tot het oprichten van Franstalige middelbare scholen: het taalcompromis van de regering bevatte in haar ogen te weinig waarborgen om dit te beletten.²⁰ Begin juli pleitte de krant ervoor om de bepalingen rond Leuven uit het ontwerp te lichten: een nieuwe dialoog erover drong zich immers op.²¹ Toen het akkoord van Hertoginnedal enkele dagen later totstandkwam, bevatte dat toch een aantal bepalingen met betrekking tot de Leuvense universiteit. Er kwam een Franstalig loket in de universiteitshallen, en in de school van de Annunciaden in Heverlee werd een *école d'application* voorzien waar Franstalige studenten voor de aggregatie secundair onderwijs konden leren lesgeven. *De Standaard* bestempelde deze bepalingen als 'negatief'.²²

Met betrekking tot de kwestie-Leuven deden zich op het einde van 1963 al contacten voor tussen De Smaele en de kerkelijke overheid. De bisschop van Antwerpen Mgr. Daem schreef in een brief aan De Smaele: *"Mag ik U vertrouwelijk, strikt, meedelen dat mijn collega's mij hebben gevraagd U bij gelegenheid te zeggen dat wij (t.t.z. iemand van ons college) contact hebben gehad met een paar mensen van Leuven, o.a. met iemand van de Acapsul, en dat wij de indruk hebben dat er goede wil is en dat daarmee best rekening zou worden gehouden bij de publicaties die verband houden met Acapsul enz. Ik dank U bij voorbaat."*²³ Uit deze brief valt af te leiden dat er al gesprekken hadden plaatsgevonden tussen De Smaele en één of meerdere bisschoppen rond de kwestie-Leuven. De inhoud ervan kon De Smaele zich niet meer herinneren. Tevens blijkt uit de brief dat Acapsul, hoewel formeel opgeheven eerder op het jaar, blijkbaar toch nog actief was.

In de loop van 1964 deed zich op de redactie van de krant een belangrijke koerswijziging voor met betrekking tot de houding tegenover Leuven-Frans. Toen de

20. *De Standaard*, 8 juni 1963.

21. *De Standaard*, 2 juli 1963.

22. *De Standaard*, 13-14 juli 1963. De krant was overigens de avond zelf van het akkoord van Hertoginnedal al op de hoogte van wat er zich daar had afgespeeld. Manu Ruys vertelt: *"De avond van diezelfde 5 juli kwam De Saeger mij doodmoe en ontgoocheld, bij een kop koffie in restaurant Canterbury aan de Jacquainlaan, verslag uitbrengen"*. M. RUYS, *Een levensverhaal*, Tielt, 1999, pp. 172-173. Jan Verroken bevestigde ons dit relaas. Nauwelijks twee dagen later, op 7 juli, vond een politieke lunch plaats tussen Jos De Saeger en Albert De Smaele. Privé-archief Albert De Smaele, agenda 1963: "notitie Albert De Smaele", 7 juli 1963.

23. Privé-archief Albert De Smaele: "Mgr. Daem aan Albert De Smaele", 20 oktober 1963.

krant pleitte voor een spreiding van de kandidaturen van de Leuvense universiteit en voor een oplossing van haar financiële noden, schreef ze: *“Hervorming moet bijdragen tot de liquidatie van de Vlaamse achteruitstelling op universitair gebied. Elke oplossing voor Leuven moet worden gezien in het perspectief van de geleidelijke overheveling der Franstalige afdeling naar het ander taalgebied.”*²⁴ Voor het eerst toonde de krant zich voorstander van de overheveling van Leuven-Frans naar Wallonië: voorheen sprak ze zich altijd tegen een verhuis uit. Van Hoof getuigt:

*“Aanvankelijk hadden De Standaard en haar vrienden alleen de splitsing van de toen unitaire faculteiten en instituten op het oog, maar al gauw kwam de vraag naar de splitsing van de universiteit in twee autonome afdelingen onder één centraal gezag. Toen die er eenmaal was, leek het zinloos de grootste Franstalige universiteit onderdak te bieden in een Vlaamse stad, en begon ‘men’ zonder veel hoop op zege haar overheveling naar Franstalig gebied te eisen. Ondertussen had de overheid taalfaciliteiten opgelegd in Leuven. Dit inspireerde de Vlaamse beweging, nu met de steun van alle kranten, tot een groeiende druk.”*²⁵

Aan haar argumentatie voegde de krant tegelijk een nieuwe dimensie toe: de universitaire expansie.²⁶ In de toekomst zou Leuven onmogelijk een unitaire universiteit kunnen blijven huisvesten: de stad was niet groot genoeg. Vandaar dat een overheveling nodig was, en een spreiding van de kandidaturen over het Vlaamse land. Dit laatste moest tevens de Vlaamse achterstand op universitair vlak goedmaken. Het vraagstuk van de universitaire expansie kwam in de krant ruim aan bod in 1964. Op politiek vlak was de kwestie al vroeger aan de orde gesteld: op 11 oktober 1962 had CVP-senator Robert Houben samen met vijf collega's in de senaat een wetsvoorstel ingediend om het de vier bestaande universiteiten mogelijk te maken om buiten hun arrondissement kandidaturen in te richten onder hun blijvende verantwoordelijkheid. In de loop van de maand juni 1964 werden in de krant diverse personaliteiten aan het woord gelaten omtrent dit vraagstuk.²⁷ De timing was niet toevallig: op 25 juni 1964 zou de regering immers een verklaring doen in verband met het probleem van de universitaire expansie. Op 13 november 1964 wijdde de krant drie volle pagina's aan een door haar georganiseerd colloquium over universitaire problemen, met inbegrip van universitaire expansie.²⁸

24. *De Standaard*, 12 mei 1964.

25. Privé-archief Gaston Durnez, interview met Guido Van Hoof door Gaston Durnez, Antwerpen, 27 februari 1992.

26. Lees hierover W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, pp. 50-101.

27. Meer bepaald betrof het professor Janssens (RUG), CVP-kamerlid Karel Blanckaert (van Antwerpen), professor G. Bouckaert (rector RUG), professor Raymond Derine (KUL), professor De Somer (wetenschappelijk raadsman KUL), professor Emmanuel Coppieters (Rijkshandels-hogeschool Antwerpen), Mgr. Jacques Leclercq en het Vlaams Economisch Verbond.

28. Deelnemers waren professor J.J. Bouckaert (rector RUG), de professoren R. Dekkers en Frans De Pauw (VUB), en Piet De Somer en Gaston Eyskens (KUL).

De kwestie-Leuven in een stroomversnelling (einde 1965)

In juli 1964 werd, ter opvolging van de VLP, de Vereniging van Vlaamse Professoren (VVP) opgericht.²⁹ Zeger Van Hee, de Leuvense professor rechten, werd de eerste voorzitter. In november en december 1965 ging deze vereniging de noodklok luiden. Volgens de VVP bedreigden enkele Franstalige professoren onder het mom van de universitaire expansiewet van 9 april 1965 geheel Vlaams-Brabant: ze wilden Leuven immers deel laten uitmaken van een Groot-Brussel. Dit was gebleken uit een vraaggesprek dat op 3 november 1965 was verschenen in het Franstalige studentenblad *L'Ergot* met Michel Woitrin, algemeen beheerder en secretaris-generaal van de Franstalige afdeling van de Leuvense universiteit.³⁰ De VVP eiste dan ook de onmiddellijke oprichting van een autonome Nederlandse afdeling van de universiteit, en de onmiddellijke overheveling van Leuven-Frans naar Wallonië.³¹ *De Standaard* sloot zich bij dit eisenpakket aan, waarvan ze aanstipte: "Zij is trouwens geen droom van enkele kranten, maar voortaan voor alle Vlamingen: een onomkeerbaar princip." ³² De Vlaamse Leergangen sloten zich ook bij de eisenbundel aan, evenals de Vlaamse CVP-parlementsleden onder impuls van kamerlid Frans Van Mechelen.³³ De krant riep alle Vlaamse parlamentsleden op om de eisen te onderschrijven. De verklaring van de bisschoppen, die de autonomie van beide afdelingen binnen de eenheid bepleitten, kon niet op de

29. Zie hiervoor o.m. J. TYSENS, *Zaaien in de tuin van Akademos. Over het ontstaan van de Vrije Universiteit Brussel op het einde van de jaren zestig*, in: E. WITTE & J. TYSENS (eds.), *De Tuin van Akademos. Studies n.a.v. de vijftiengste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*, Brussel, 1995, pp. 69-72.

30. W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, p. 102; C. LAPORTE, *L'affaire de Louvain [...]*, pp. 133 e.v.

31. Dit gebeurde in een artikel in de krant van 11 november 1965 onder de titel 'Vlaamse professoren luiden de noodklok: Leuven beraamt moord op Vlaams-Brabant. Groot-Brussel wordt nu al voorbereid'. Durnez schrijft hierover: "De auteur van dit ophefnakende artikel was een Leuvense professor die ondertekende als G.A. Niemand kon hem identificeren. Nu mag wel gezegd worden dat het ging om professor Andries Gyselen, geïnspireerd door Vandenbroucke die zelf te veel door de Franstaligen werd geobserveerd om de pen ter hand te nemen... De bijdrage leverde een fors antwoord aan Woitrin." G. DURNEZ, *De Standaard [...]*, p. 367. Volgens Todts en Jonckheere was de auteur van het artikel niet Gyselen maar wel professor Van Windekens. W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, p. 104.

32. *De Standaard*, 29 november 1965.

33. *De Standaard*, 15 december 1965. Voor de Vlaamse reacties, zie W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, pp. 107-112. Van Mechelen verklaarde ons overigens in verband met zijn contacten met *De Standaard*: "Ik had een vertrouwensrelatie met Ruys, aan wie ik erg veel inside information toevertrouwde. Hij zweeg over zijn bronnen, wat het gemakkelijk maakte hem te vertrouwen en informatie door te spelen. Daarnaast wist ik dat ik altijd met hem van gedachten kon wisselen over politieke problemen." Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Frans Van Mechelen, Leuven, 2 december 1999.

sympathie van de krant rekenen. De krant waarschuwde de bisschoppen dat ze op die manier het vertrouwen van de Vlamingen verloren, en bovendien elke serieuze planning bevroren.³⁴

Volgens Gaston Durnez bracht *“het interview met Woitrin en het antwoord van G.A. het echtscheidingsproces voor de rechter, het volk. Algemeen realiseerde men zich nu in Vlaanderen wat de bedoeling van de Franstaligen was. [...] De polemiek steeg hoog op.”* Overigens was het zo dat, nog volgens Durnez, *“dankzij de vlotte en geheime samenwerking tussen de academische activisten en de redactie de Standaardkranten in die ‘Leuvense jaren’ voortdurend voor agitatie konden zorgen. Tot ergernis van de Walen en van de nieuwe rector, Mgr. Descamps, waren zij ‘te goed’ op de hoogte van alles wat in de raad van bestuur en in allerlei commissies werd besproken en bedisseld. Altijd weer liepen zij een eindje voor op La Libre Belgique, die met haar nieuws en haar replieken achterna moest hinken. IJverig zocht het rectoraat naar de lekken in de raad van bestuur en zelfs bij de inrichtende overheid, zonder ze ooit met zekerheid te vinden.”*³⁵

De betrokkenen waren dan ook uiterst behoedzaam. Van Hoof vertelt over De Somer:

*“Vanaf einde 1964 af, toen hij vermoedde wat de bisschoppen ooit effectief zouden beslissen [met het mandement van 1966], belde hij af en toe zelfrechtstreeks informatie door. Ooit belde hij mij op om 2u ’s nachts, vanuit een kroeg, omdat hij vreesde dat de staatsveiligheid zijn telefoonlijn aftapte.”*³⁶

Eerste grote agitatie: het mandement der bisschoppen (mei 1966)

De bekendmaking van het mandement

In de maanden maart-april 1966 liet de krant diverse Vlaamse professoren van de Leuvense universiteit aan het woord.³⁷ Met die bijdragen toonde de krant duidelijk aan dat ze niet alleen stond in de strijd voor de splitsing. Waarschijnlijk probeerde ze daarnaast de Belgische bisschoppen te beïnvloeden, en de Vlaamse opinie ver-

34. *De Standaard*, 24-26 december 1965. In een toelichting bij de verklaring van de bisschoppen stelde rector Descamps van de Leuvense universiteit dat de begroting voor 1966 zou worden gesplitst en dat een substantieel deel van de afdeling Leuven-Frans naar Waver zou worden overgeheveld.

35. G. Durnez, *De Standaard [...]*, pp. 366-367.

36. Privé-archief Gaston Durnez, interview met Guido Van Hoof door Gaston Durnez, Antwerpen, 27 februari 1992. De goede contacten van De Somer met *De Standaard* werden ons van diverse kanten (o.a. door zijn medewerker Jef Van der Perre) bevestigd.

37. Onder de titel *De uitbouw van Leuven-Nederlands* verschenen artikels van Vandenbroucke, onder de titel *Taak van Leuven in de Kerk* een artikel van professor De Greve, onder de titel

der te sensibiliseren. Volgens Van Hoof lokten deze artikels heel wat herrie uit.³⁸ De krant liet overigens niet zomaar iedereen aan het woord. Professor Van Roey verklaarde dat “*het niet zo was, omdat de krant een goede relatie had met vele Vlaamse professoren, dat die zomaar alles in de krant konden publiceren wat ze wilden. De krant diende met de inhoud en de strekking van de artikels akkoord te gaan.*”³⁹

Op 22 april 1966 publiceerde *De Standaard* een memorandum van zevenentwintig Vlaamse verenigingen, aangevoerd door de drie cultuurfondsen, waarin de Belgische bisschoppen werd gevraagd om principieel tot de overheveling te beslissen. Enkele dagen voor de bisschoppen hun beslissing met betrekking tot de splitsing van de universiteit zouden bekendmaken – “*De bisschoppen van België, zeven in aantal, moesten zich uitspreken of ja dan neen de Franstalige sectie van de Katholieke Universiteit te Leuven diende gehandhaafd en, zo neen, welke maatregelen aan de nationale overheid konden gesuggereerd worden om tot een oplossing bij te dragen*”⁴⁰ – gaf *De Standaard* nogmaals haar standpunt weer: Leuven-Frans moest naar Wallonië worden overgeheveld. De Leuvense agglomeratie was immers al oververzadigd en kon een voorziene nieuwe verhoging van het aantal studenten niet meer aan. Een eventueel financieel argument kon hiertegen niet worden ingebracht: een overheveling was niet duurder dan een uitbreiding in Leuven.

Op 16 mei 1966 publiceerde de krant de verklaring van de bisschoppen met betrekking tot de Leuvense universiteit, het zogenaamde ‘mandement’.⁴¹ Drie dagen daarvoor, op 13 mei, waren de bisschoppen bijeengekomen, en op 15 mei (een zondag) werd hun beslissing bekend gemaakt. De Belgische bisschoppen decreteerden dat de Franstaligen in Leuven konden blijven. Het algemeen beheer van de universiteit zou wel worden gesplitst, in een dynamisch perspectief van twintig jaar.

Universiteit en uitstraling verscheidene bijdragen van professor Van Hoof, en onder de titel *Eenheid en autonomie* twee stukken van professor Van Bouchout, die vond dat het streven naar een splitsing van de Leuvense universiteit niet gelijk mocht gesteld worden aan een enge regionalistische ingesteldheid. *De Standaard*, resp. 21 en 22 maart, 28 maart, 30 maart t.e.m. 1 april, en 11 en 12 april 1966. Professor De Greve was een pseudoniem voor professor Albert Van Roey die naar eigen zeggen als priester niet onder zijn eigen naam over de houding van de Kerk durfde schrijven. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Albert Van Roey, Leuven, 26 november 1999.

38. Privé-archief Gaston Durnez, interview met Guido Van Hoof door Gaston Durnez, Antwerpen, 27 februari 1992.

39. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Albert Van Roey, Leuven, 26 november 1999.

40. W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, p. 142.

41. W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, pp. 151-155; C. LAPORTE, *L'affaire de Louvain [...]*, pp. 193-197. Volgens Van Hoof werd de verklaring opgesteld door Mgr. Descamps, en niet door kardinaal Suenens zoals toentertijd velen dachten. Zekerheid hierover bestaat evenwel niet.

De reacties op de bekendmaking van het mandement

Van Hoof vertelt: *“De bisschoppen decreteerden hun standpunten als een ‘bevel’. Mgr. Descamps echter trachtte, zo vertelde De Somer mij later, het woord ‘bevel’ ter goeder trouw ietwat te milder en verving het door de term ‘verordening’. In Vlaanderen herkenden sommigen hierin de Duitse term van onder de bezetting, en dit viel uiteraard niet in goede aarde. Het mandement werd bekend gemaakt op zondag 15 mei. Na de middag belde De Smaele mij op, en vroeg me wat we zouden doen met de redactionele commentaar. We maakten de afspraak dat ik een korte doch duidelijke afkeuring zou formuleren, en we de zaak op de redactielunch van de volgende dag zouden uitpraten. Het is dus niet zo dat De Standaard op maandag onder de indruk kwam van het studentenprotest en vervolgens op dinsdag zwaar uitvloog. Die zondag halfweg mei had ik gedurende de ganse dag geregeld contact met Vandenbroucke en De Somer, die beiden vonden dat we de beslissing van de bisschoppen moesten afkeuren. De Somer raadde ons vanuit tactische overwegingen wel aan dat op gematigde toon te doen: het zou bij de bisschoppen meer effect sorteren.”*⁴²

De Standaard toonde zich over het mandement een dag later ten zeerste ontgoocheld. Ze eiste dat de Vlaamse CVP de overhevelingeis in het parlement zou ter sprake brengen. Nu de bisschoppen zich hadden uitgesproken, en het duidelijk was dat van die kant geen steun te verwachten viel, eiste de krant dat het probleem op de politieke agenda zou worden geplaatst. Ze stelde dat het parlement bevoegd was om over de Leuvense universiteit te beslissen, aangezien 95 % van het budget van de universiteit van de staat kwam. Voor de krant, hierin gesteund door o.m. de Vlaamse Volksbeweging, vormde de overheveling een politiek probleem. Ongetwijfeld hoopte ze via de politici alsnog haar slag thuis te halen. Met een aantal onder hen onderhield ze goede contacten. In de regering-Vanden Boeynants, op dat ogenblik aan het bewind, gold dit o.a. voor de ministers Jan Piers (de schoonbroer van De Smaele), Léon Servais, Renaat Van Elslande, Fred Bertrand, Jos De Saeger, Raf Hulpiau, Placide De Paepe, Frans Grootjans, Herman Vanderpoorten en Magriet De Riemaecker. Met premier Paul Vanden Boeynants waren de contacten overigens ook uitstekend.⁴³

42. Privé-archief Gaston Durnez, interview met Guido Van Hoof door Gaston Durnez, Antwerpen, 27 februari 1992. Aangezien we slechts beschikken over de verslagen van de redactielunches vanaf einde 1967, konden we niet nagaan wat gezegd werd op de redactielunch van 16 mei 1966 waarvan sprake.

43. Pierre Stéphany, oud-redacteur van *La Libre Belgique*, vertelt bijvoorbeeld: *“Paul Vanden Boeynants, pour tester son programme gouvernemental, réunit [in maart 1966], ‘dans une grande thébaïde de la forêt de Soignes devenue propriété prolétarienne du syndicat socialiste’, Daloze, Hislaire, Zeegers (de La Libre Belgique), ainsi qu’Albert De Smaele et Manu Ruys, du Standaard.”* P. STÉPHANY, *La Libre Belgique. Histoire d’un journal libre 1884-1996*, Louvain-la-Neuve, 1996, p. 365. De

Leuven zelf werd vanaf 15 mei inmiddels overspoeld door een golf van anti-klerikalisme als reactie op het bisschoppelijk mandement, dat volgens Louis Vos ook de Vlaamsgezinde eendracht en de democratische en anti-autoritaire reflex van de studenten versterkte.⁴⁴ De academische overheid verklaarde dat de problemen opnieuw zouden worden bekeken door rector Descamps en de Leuvense sociologieprofessor Edward Leemans, die begin januari 1966 benoemd was tot voorzitter van de adviescommissie voor de bisschoppen betreffende de expansie van Leuven. *De Standaard* noemde dit besluit positief, maar herhaalde intussen haar eisen, waarvan ze naar eigen zeggen niet zou afwijken.

De krant leverde naar aanleiding van het mandement tegelijk binnenkerkelijke kritiek door te opperen dat de tijd dat de bisschoppen zomaar autoritaire besluiten konden uitvaardigen, voorbij was.⁴⁵ Vlaanderen wilde volgens haar een modern universiteitsbeheer in de geest van het concilie, met leken die gezags- en bestuursverantwoordelijkheid dragen, en de overheveling van Leuven-Frans.⁴⁶ Deze artikels sloegen in als een bom: *“De bisschoppen waren ‘geschokt’, zoals een ingewijde zegsman het uitdrukte, ‘maar zij wisten niet wat zij ertegen in konden brengen’.*”⁴⁷ Of het hiermee iets te maken had, valt niet met zekerheid te stellen, maar in elk geval leek het erop dat aan de eerste Vlaamse eis met de benoeming van De Somer tot prorector van Leuven-Nederlands op 4 juni 1966 tegemoet werd gekomen. Van Hoof doet hieromtrent volgend relaas:

*“In de benoeming van De Somer speelde De Standaard een rol van betekenis. De bisschoppen hadden oorspronkelijk aan kanunnik Verbeke gedacht voor die functie, iets wat ik op dat ogenblik niet wist. In een gesprek met Vandenbroucke opperde ik evenwel de suggestie dat de bisschoppen, in de geest van het concilie en naar Nederlands voorbeeld (K.U.Nijmegen), een leek zouden benoemen. Vandenbroucke vond het een schitterend idee en spoorde mij aan dit in de krant naar voor te brengen. Zo geschiedde, en De Somer werd begin juni effectief benoemd. Het episcopaat had immers schrik gekregen van De Standaard en van het antiklerikalisme dat in Vlaanderen de kop opstak.”*⁴⁸

Smaele en Ruys bevestigden ons deze bijeenkomst. Ook bij andere gelegenheden waren er contacten. Vanden Boeynants fungeerde zelfs als gastspreker op een door de krant georganiseerde studiedag over reclame.

44. L. VOS, *Terugblik op roerige jaren [...]*, p. 227. Onder de Vlaamse studenten brak een algemene staking uit. De academische overheid verklaarde het academiejaar 1965-66 vervroegd voor gesloten, en ging over tot het weren van een aantal veroordeelde studenten van de universiteit.

45. *De Standaard*, 21-22 mei 1966.

46. *De Standaard*, 23 mei 1966.

47. G. DURNÉZ, *De Standaard [...]*, p. 370.

48. Privé-archief Gaston Durnez, interview met Guido Van Hoof door Gaston Durnez, Antwerpen, 27 februari 1992. Jef Van der Perre, in 1967 diensthoofd van het Universitair Studiebureau verbonden aan het rectoraat, verklaarde ons dat De Somer als prorector veel contact had met *De Standaard*. Zelf had Van der Perre eenmaal een gesprek met Van Hoof. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Jef Van der Perre, Leuven, 8 december 1999.

Op te merken valt overigens dat andere factoren dan alleen de druk van *De Standaard* invloed zullen hebben uitgeoefend op de beslissing van de bisschoppen. De kritiek in Vlaanderen op het mandement was inmiddels groot. Een stroom van lezersbrieven waarin het mandement werd verworpen, overspoelde bijvoorbeeld de redactie. Studenten boycotten (voor de sluiting van het academiejaar) de colleges, evenals de Hoogmis naar aanleiding van Pinksteren in de Sint-Romboutskathedraal in Mechelen, opgedragen door kardinaal Suenens. Tegen deze in haar ogen al te grove acties van de studenten protesteerde de krant evenwel: op zo'n manier werd de Vlaamse zaak in een slecht daglicht gesteld.⁴⁹

Op politiek vlak bewoog ook één en ander. Het Vlaamse CVP-kamerlid Jan Verroken, een stuwende kracht in de 'Groep van Acht' en een 'vriend van de krant', diende twee dagen na de bekendmaking van het mandement al, op 17 mei 1966 een wetsvoorstel in 'tot regeling van het taalgebruik in het hoger onderwijs'. Het bevatte de eis tot overheveling. Op 28 juni moest de Kamer stemmen over het in overweging nemen van het voorstel. Waar dit normaal gezien als een formaliteit wordt beschouwd, was dit nu niet het geval: de Kamer besliste het voorstel niet eens ter bespreking te aanvaarden. Waalse CVP'ers, de PVV en de Franstalige Brusselaars kantten zich allen tegen het voorstel. De krant fulmineerde tegen deze gang van zaken: "*Voor het unitaire België is het gisteren een fatale dag geweest. [...] Ongetwijfeld zal nu naar andere middelen worden uitgekeken. In een gewijzigd klimaat.*"⁵⁰ In de senaat werd het voorstel-Verroken, overgenomen door twee CVP-senatoren (Sledsens en Van Cauwelaert), evenmin in overweging genomen. Toch kon dit een debat over de toekomst van de Leuvense universiteit niet tegenhouden, zo sprak de krant de Vlamingen moed in.

Het gehele jaar 1966 door herhaalde ze haar eis tot overheveling van Leuven-Frans naar Wallonië.⁵¹ Van Hoof verklaart hierover:

"Op één van de redactielunches niet lang na de bekendmaking van het mandement, zei De Smaele mij woordelijk: 'Mijnheer Van Hoof, ge krijgt de opdracht om de Walen uit Leuven weg te schrijven. Letterlijk.' In de volgende maanden ben ik de idee van de overheveling blijven verdedigen en onderbouwen, hierin bijgestaan door de redactie binnenland: doordat de kwestie-Leuven op de politieke agenda werd geplaatst, gingen de binnenlandredacteers er nu uiteraard ook over schrijven."⁵²

49. *De Standaard*, onder meer 19 mei en 1 juni 1966.

50. *De Standaard*, 29 juni 1966.

51. Van 10-11 t.e.m. 19 september en van 1-2 t.e.m. 15-16 oktober 1966 in een ware campagne-stijl.

52. Privé-archief Gaston Durnez, interview met Guido Van Hoof door Gaston Durnez, Antwerpen, 27 februari 1992. De Smaele bevestigde ons dit verhaal.

Zowel Lode Bostoen als Ruys droegen hun steentje bij. Ruys had een nauw contact met Derine, die in 1967 voorzitter van de VVP zou worden.⁵³ Ook met andere politieke hoofdrolspelers onderhield hij goede betrekkingen.

In Leuven zelf heerste gedurende het gehele academiejaar 1966-67 en in de eerste maanden van het academiejaar 1967-68 onrust. In het algemeen kan het jaar 1967 als dat van de 'loopgravenoorlog' (naar het woord van Jonckheere en Todts) worden bestempeld. Bij de opening van het academiejaar 1966-67 "*riepen de studenten: Leuven Vlaams! en Suenens buiten! Zij zongen A bas la calotte en We shall overcome.*"⁵⁴ Meer en meer gingen de Vlaamse acties der studenten gepaard met antiklerikale en maatschappijkritische geluiden⁵⁵. In sommige gevallen werd ze erdoor zelfs overstemd.

De stilte voor de beslissende storm (1967)

Campagnes in de strikte zin van het woord werden in 1967 rond de overheveling van Leuven-Frans niet gevoerd. Niettemin verschenen op geregelde tijdstippen artikels waarin de noodzaak en het onvermijdelijke van een overheveling werden bepleit. Op 27 juli 1967 was de krant blij te kunnen aankondigen dat de buitengewone begroting van de Leuvense universiteit zou gesplitst worden: dit hield een overwinning voor de Nederlandse afdeling in. Als beide afdelingen nu nog rechtspersoonlijkheid kregen, dan was de splitsing voltooid. De verheugde toon maakte enkele dagen later alweer plaats voor bezorgdheid. Het oefenterrein in Etterbeek was immers verkocht aan de Université Libre de Bruxelles (ULB), zonder enige waarborg voor de uitbouw van een Nederlandse afdeling van de ULB.⁵⁶ Al in 1966 had de krant geprotesteerd tegen het feit dat de ULB gelden, bedoeld voor de oprichting van een Nederlandse afdeling, gebruikte voor de bouw van Franstalige faculteiten in Sint-Genesius-Rode.⁵⁷ Het gevaar voor een Franstalige driehoek in Brabant, gevormd door Leuven-Frans en de ULB, werd volgens haar opnieuw groter. In het licht hiervan was het goed nieuws dat begin oktober de Leuvense universiteit de dubbele rechtspersoonlijkheid aangevraagd had.

Einde 1967 startte de krant een campagne op voor de splitsing van het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (NFWO). Deze campagne hield

53. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Manu Ruys, Zeebrugge, 17 november 1999. Op te merken valt overigens dat binnenlandredacteurs Delafortrie en Vanstappen inmiddels de krant voor een nieuwe werkomgeving hadden geruild.

54. W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, p. 201. Voor deze evolutie, zie pp. 200-209 en pp. 227-270.

55. Zie hiervoor L. VOS, *Terugblik op roerige jaren [...]*, pp. 228 e.v.

56. *De Standaard*, 1 augustus 1967. Zie hiervoor J. TYSSENS, *Zaaien in de tuin van Akademos [...]*; W. JONCKHERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, pp. 355 e.v.

57. *De Standaard*, 11 januari 1966.

nauw verband met de kwestie-Leuven: het ging immers ook om een Vlaamse eis in verband met het hoger onderwijs. Al in juli 1965 had de krant een splitsing van het NFWO geëist naar aanleiding van de vaststelling dat 73 % van de mandaten door het NFWO aan Franstaligen werden toegekend.⁵⁸ Nu betrof de concrete aanleiding voor de campagne (die tussen 10 november en 10 december 1967 gevoerd werd) het feit dat het NFWO maar één Leuvense universiteit erkende, en dat rector Descamps dit niet eens aanvocht. De krant, hierin gesteund door prorector De Somer en CVP-voorzitter Houben (van wie bijdragen en verklaringen werden gepubliceerd)⁵⁹, hekelde de samenstelling van het bureau van het NFWO: het telde tien Franstalige leden en slechts twee Vlamingen. Het NFWO was een Franstalig bastion. Van Hoof getuigt:

*“De Vlaamse professoren met wie ik contact had, deden mij de moeilijkheden waarmee ze geconfronteerd werden uit de doeken. Naar het grote publiek toe was van dit alles niets bekend. Ik begon er dan ook over te schrijven. Ik mocht echter de namen van de Vlaamse proffen niet noemen als informatiebron: zij vreesden represailles van de Franstalige ‘overheersers’.”*⁶⁰

Niet alleen Van Hoof had contacten en ontplooid initiatief. De Smaele vertelt: *“O.m. rond de problemen van het NFWO nodigde ik de Vlaamse universiteitsrectoren (of prorectoren) uit voor een diner op de krant. Wij praatten de problemen door, en keken in welke richting een oplossing kon gaan. Een aantal redacteurs was op het diner [dat niet mag verward worden met het colloquium over universitaire expansie] mee aanwezig.”*⁶¹ De krant schatte het probleem van het NFWO hoog in. Op een redactielunch werd beslist dat *“in dit speciaal geval de krant niet mag aflaten alvorens een oplossing afgedwongen is.”*⁶²

De Standaard stelde zich vragen bij de zin van het NFWO: het organisme op zich slorpte immers al 27 % van het totale budget op. Volgens haar kon het beter worden opgedoekt. De regering kon de financiële middelen evengoed verdelen

58. *De Standaard*, 9 juli 1965.

59. Met Houben had Ruys naar eigen zeggen vanaf 1966 (toen Houben CVP-voorzitter werd) wekelijks contact: *“Hij belde mij haast wekelijks, met onverbloemde kritiek op mijn hoofdartikelen [de leaders of commentaarstukken worden bedoeld] die hij waardeerde – anders zou hij niet gebeld hebben – maar die hij te pro-federalistisch, te zelfzuchtig-Vlaams achtte.”* M. RUYS, *Een levensverhaal [...]*, p. 323.

60. Privé-archief Gaston Durnez, interview met Guido Van Hoof door Gaston Durnez, Antwerpen, 27 februari 1992.

61. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Albert De Smaele, Bierbeek, 21 april 1999. Van deze bijeenkomst vonden we in andere bronnen geen sporen terug: ze moet dan ook onder enig voorbehoud worden geplaatst, al lagen dergelijke bijeenkomsten in de lijn van de contacten die de krant erop nahield in allerlei milieus.

62. Privé-archief Hugo De Ridder, map redactielunches: “verslag redactielunch”, 13 november 1967.

over de verschillende instellingen voor hoger onderwijs, en de taken van het Fonds laten overnemen door de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid. Het voorstel van NFWO-voorzitter Willems om elke universiteit twee vertegenwoordigers te geven, werd door de krant verworpen: het diende enkel om de eigen flater (de weigering om een vertegenwoordiger van Leuven-Nederlands tot de raad van beheer van het NFWO toe te laten) goed te maken.

In de schoot van de kabinetsraad werd inmiddels een Koninklijk Besluit voorbereid dat de Leuvense universiteit twee vertegenwoordigers zou geven in het NFWO. *De Standaard* reageerde hierop door te stellen dat de regering een keuze diende te maken: ofwel moest het NFWO de gelden op een billijke manier verdelen, ofwel moesten de gelden via een ander organisme worden verdeeld. Het NFWO kende momenteel immers een Franstalig overwicht waardoor veel te weinig geld naar Vlaanderen stroomde. Tevens dienden de verouderde structuren van het NFWO te worden aangepast.⁶³

De ontknopning van de kwestie-Leuven (1968)

Het Franstalige expansieplan en de reacties erop

Volgens Durnez kregen prorector De Somer en zijn kring het niet gemakkelijk in de leiding van de universiteit: *“Zowel over de begroting als over de wijze waarop investeringen moesten worden gedaan en over de academische autonomie ontstonden voortdurend erger wordende discussies. Tenslotte weigerde De Somer nog door te werken indien de Franstalige afdeling niet voor de pinnen kwam met een ondubbelzinnig algemeen expansieplan.”*⁶⁴ *De Standaard* ging met De Somer akkoord: het werd tijd dat ieder (ook de bisschoppen) voor zijn verantwoordelijkheid werd geplaatst en klare taal sprak. De eisen van het Vlaamse volk luidden dat de Leuvense agglomeratie exclusief voorbehouden bleef voor Leuven-Nederlands, dat Leuven-Frans werd overgeheveld naar Wallonië, en dat beide universiteiten een minimum-expansie zouden kennen naar Brussel. Een Franstalige driehoek Brussel-Leuven-Waver mocht er in geen geval komen: dit zou fataal zijn voor Vlaanderen. *De Standaard* liet het overkomen als was ze van de overwinning rotsvast overtuigd: tegenstanders van de overheveling vochten voor een verloren zaak. Het optreden van de Franstalige Brusselaars, de Franstalige CVP'ers en *La Libre Belgique* werd sterk gehegeld. De krant was vooral de 'chantage' beu van de Franstalige CVP'ers: het werd tijd dat ze beseften dat 70 % van de CVP Vlaams was.⁶⁵

63. *De Standaard*, 2 december 1967.

64. G. DURNEZ, *De Standaard* [...], p. 373.

65. *De Standaard*, 3, 4 en 9 t.e.m. 13-14 januari 1968.

Een voorstel van professor Paul De Visscher, de ondervoorzitter van de academische raad van Leuven-Frans, werd door de krant genadeloos afgekraakt. Het voorstel voorzag in het integrale behoud van Leuven-Frans in Leuven, en daarnaast de vestiging van een tweede Franstalige afdeling in Wallonië. *De Standaard* bestempelde het als absurd. Tevens herhaalde ze dat de kwestie-Leuven een zaak was van het parlement en niet van de bisschoppen, aangezien 95 % van het budget van de universiteit van de staat afkomstig was.⁶⁶

Op 15 januari 1968 werd het Franstalige expansieplan bekendgemaakt, waaruit bleek dat veel Franstaligen een overheveling bleven verwerpen.⁶⁷ Onmiddellijk schoot de krant dit plan af. De Vlaamse parlementsleden in het algemeen (ook de niet-CVP'ers) werden opgeroepen blok te vormen; de Vlaamse CVP werd aangespoord niet langer te talmen met een oplossing: het risico bestond anders immers dat ze als nationale partij zou worden weggeveegd. Toen de Vlaamse christen-democraten het expansieplan van Leuven-Frans daadwerkelijk verwierpen en de regering een ultimatum stelden van één maand om een oplossing te vinden die in de overheveling van Leuven-Frans voorzag, juichte de krant dit toe.⁶⁸

In Leuven zelf heerste in de tweede helft van januari grote beroering. De studenten brachten niet alleen de overhevelingseis maar ook, een meerderheid zelfs, de eis tot democratisering van de universiteit op de straat.⁶⁹ Over eventuele contacten met de studentenleiders verklaarde Ruys:

*“Onze politieke redactie had geen relaties met de studentenleiders. Wij stonden argwanend tegenover bepaalde opvattingen van studentenleiders als Paul Goossens, Walter De Bock en Ludo Martens. Wij constateerden dat de maatschappijkritische houding van die leiders niet gedragen werd door de studentenmassa, zodat Goossens en compagnie op dat punt niet konden worden beschouwd als woordvoerders van de studenten. Het gewicht van de studentenleiders in de politieke onderhandelingen was zeer gering. Zij wogen wel door in de Leuvense situatie-op-het-terrein, maar hun beleidsvisie oefende daarbuiten weinig invloed uit. Het politieke milieu luisterde veel meer naar de stem van de culturele drukingsgroepen, van de Vlaamse rechterzijde en vooral van de kranten.”*⁷⁰

66. *De Standaard*, 8 en 9 januari 1968.

67. Zie hiervoor C. LAPORTE, *L'affaire de Louvain [...]*, pp. 280-285. Het expansieplan voorzag erin dat in Leuven een volledige Franstalige universiteit zou blijven bestaan. In Brussel zou een Franstalige faculteit voor geneeskunde worden uitgebouwd, en enkele speciale secties van de Franstalige universiteit zouden worden ondergebracht in Ottignies.

68. *De Standaard*, 19 januari 1968.

69. Voor de betogingen van toen, zie J. SMITS, *Democratie op straat. Een analyse van de betogingen in België*, Leuven, 1984, pp. 190-194. Voor de agitatie der studenten, zie W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, pp. 277-284; L. VOS, *Terugblik op roerige jaren [...]*, pp. 228-231. Voor een chronologisch overzicht en een schets van het ideologisch kader waarbinnen het studentenprotest zich zowel in Europa en de Verenigde Staten als in Leuven afspeelde, zie L. VOS, M. DEREZ, I. DEPRAETERE & W. VAN DER STEEN, *Studentenprotest in de jaren zestig [...]*.

70. G. DURNEZ, *De Standaard [...]*, p. 379.

Ruys minimaliseert hier wel erg de rol van de studentenleiders. Volgens Louis Vos is het zo dat met de studentenopstand van januari 1968 de nieuw-linkse inzichten van Ludo Martens en Pol Goossens tot in de bredere studentenwereld waren doorgedrongen. De meerderheid van de Leuvense studenten trad de maatschappijkritische stellingen van Martens, Goossens e.a. bij.⁷¹ Daarnaast onderschat Ruys m.i. de impact van het studentenoproer, die de regering ongetwijfeld niet onberoerd zal hebben gelaten.

Agerden de studenten op straat, de krant van haar kant verhoogde nog de druk op de politici in haar berichtgeving: als ze niet erg gauw met een oplossing voor de dag kwamen, *“dan zal men niet alleen niet over de drempel van het ware universitaire expansieprobleem geraken, maar veel meer dan het bestaan van de katholieke universiteit op het spel zetten.”*⁷² Het werd tijd dat de regering – nogmaals onderstreepte *De Standaard* hiermee dat de kwestie-Leuven geen zaak was van katholieken of Kerk alleen – klare wijn schonk. De Vlaamse volksvertegenwoordigers werden aangespoord hun vertrouwen in de regering op te zeggen als ze niets deed. De Vlaamse CVP moest een regeringsmededeling eisen. Het belang van de kwestie-Leuven was immers immens: als Vlaanderen nu niet ingreep, zou de verfransing verder om zich heen grijpen in geheel Vlaams-Brabant.

Het kerkelijk blok gevormd door de bisschoppen begon inmiddels scheuren te vertonen. Eén dag nadat de Vlaamse bisschoppen bijeen waren gekomen om zich te beraden en daags voor het Belgische episcopaat zou vergaderen, sprak Mgr. De Smedt, bisschop van Brugge, op een arrondissementele vergadering van de Boerengilden in Kortrijk. Hij verklaarde er op 13 mei 1966, toen het mandement werd goedgekeurd, een schromelijke vergissing te hebben begaan. Het expansieplan van de Franstaligen bestempelde hij als ‘werkelijk provocerend voor de Vlamingen’, en hij beloofde op te komen voor de overheveling.⁷³ Met Mgr. De Smaele sinds het mandement naar eigen zeggen diverse urenlange gesprekken gevoerd over de eventuele splitsing van de Leuvense universiteit. De Smaele getuigt:

*“De Smedt was eigenlijk erg vlug al overtuigd van het feit dat het mandement een vergissing was. Hij vertrouwde mij toe dat hij het wel mee had goedgekeurd, maar dat de reactie van de Vlaamse pers, inzonderheid De Standaard, hem had bewust gemaakt van de vergissing die hij had begaan. In onze gesprekken hoefde ik niet eens pogingen te ondernemen hem in Vlaamse zin te bewerken: hij was al overtuigd. Dat hij in 1968 in zekere zin de eenheid der bisschoppen opblies, was zijn ‘verdiensete’, en kwam niet zozeer na druk van de krant.”*⁷⁴

71. L. Vos, *Terugblik op roerige jaren [...]*, pp. 228-231.

72. *De Standaard*, 22 januari 1968.

73. *De Standaard*, 3-4 februari 1968.

74. Eigen verzameling documenten, interviews van auteur met Albert De Smaele, Bierbeek, 10 maart en 21 april 1999. De Smaele verklaarde verder dat bisschop De Smedt van Brugge (benoemd

Na de rede van Mgr. De Smedt in Kortrijk kwamen de Belgische bisschoppen de volgende dag niet tot een vergelijk. De kwestie zou nu haar beslag krijgen in de politiek.

De kwestie-Leuven in het parlement

Opnieuw was het Verroken die op politiek vlak een initiatief nam. Hij kondigde aan op 6 februari te zullen interpellieren in de Kamer over ‘de werkelijke oorzaken van de spanning rond de universitaire problemen, alsmede over de onmiddellijk te nemen fundamentele opties en over de verdere schikkingen die zich opdringen’. De krant juichte dit toe. Dit mag niet verwonderen gezien het feit dat ze van nabij betrokken was bij de interpellatie. Op de redactielunch van 29 januari 1968 al werd besloten *“in de komende eerste twee dagen de CVP te beïnvloeden. Suggesteren dat deze week nog iets moet gedaan worden en de stellingen definiëren die de fracties zouden moeten innemen. Niet tornen aan het principe van de overheveling, dus kordate houding t.o.v. verklaring Verroken.”*⁷⁵ Uit twee getuigenissen blijkt dat *De Standaard* inderdaad invloed probeerde uit te oefenen in die dagen. Leo Lindemans, CVP-kamerlid getuigt: *“Rond de inhoud en de opportuniteit van de interpellatie van Verroken vond een diner plaats in een restaurant in de buurt van de Jacquainlaan, waarop aanwezig waren: ikzelf, Verroken, De Smaele en Ruys.”*⁷⁶ Van Mechelen, eveneens CVP-kamerlid, herinnert zich ook een bespreking: *“In hotel Astoria kwamen Ruys, Karel De Witte en Claes samen met Verroken, Van Den Daele en ikzelf om van gedachten te wisselen over de interpellatie die er moest komen.”*⁷⁷

in 1952) hem *“soms uitnodigde op een gesprek in het bisdom, samen met een aantal andere vooraanstaande West-Vlaamse leken (ik woonde toen in Beernem, vandaar...). Wij bespraken daar diverse zaken.”* Bevestiging van deze gesprekken via een andere bron kunnen we niet geven: het bisdom Brugge verleende ons bijvoorbeeld geen toestemming tot consultatie van het archief van bisschop De Smedt. Een indicatie die de geloofwaardigheid van dit getuigenis van De Smaele kan ondersteunen, werd ons verstrekt door kanunnik W. Brieven, werkzaam op het aartsbisdom sinds 1966. Hij bevestigde ons dat er contacten waren tussen *De Standaard* en het episcopaat. Zo stelde hij: *“Jaarlijks was er een lunch met enkele krantendirecteuren (van o.m. De Standaard en La Libre Belgique: de twee dagbladen die kardinaal Suenens las) en de kardinaal, waarbij gesproken werd over de toestand waarin de Kerk zich bevond. De aanwezige directeuren, waaronder De Smaele, konden afen toe zelf bepaalde kwesties aankaarten. Daarnaast waren er aparte lunches van Suenens met De Smaele, waarvan evenwel nooit een schriftelijke neerslag werd gemaakt.”* Eigen verzameling documenten, interview van auteur met W. Brieven, Mechelen, 12 januari 2000.

75. Privé-archief Hugo De Ridder, map redactielunches: “verslag redactielunch”, 29 januari 1968.

76. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Leo Lindemans, Brussel, 16 juni 1999. Verroken bevestigde dit. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Jan Verroken, Oudenaarde, 1 juni 1999.

77. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Frans Van Mechelen, Leuven, 2 december 1999.

De mededeling van Verroken had een breuk tussen de Vlaamse en Waalse CVP tot onmiddellijk gevolg. *De Standaard* betreurde dit niet. Een tweede gevolg van de interpellatie was de val van de regering-Vanden Boeynants. De premier, die volgens Ruys nooit druk pogde uit te oefenen op de redactie en in privé-gesprekken zelfs begrip oprachtte voor de Vlaamse eisen⁷⁸, was net terug van een al dan niet vermeend ziekteverlof toen hij met de interpellatie van Verroken werd geconfronteerd. Het doel van Verroken was een duidelijke uitspraak van de regering uit te lokken met betrekking tot de Vlaamse overhevelingseis. Hij aanvaardde daarbij het risico van een kabinetscrisis.⁷⁹ Onmiddellijk na zijn interpellatie kwamen in politieke kringen diverse beraadslagingen op gang, zo ook tussen de Vlaamse CVP-ministers. Volgens Gaston Durnez “kwamen zij dezelfde avond nog bijeen en zij vroegen Claes, *parlementsverslaggever van Het Volk*, zijn collega’s *De Witte van Gazet van Antwerpen* en Ruys van *De Standaard* op dit overleg uit te nodigen. Dat contact is, in strijd met wat sommigen hebben geschreven, niet tot stand gekomen.”⁸⁰ Wel werden de drie redacteuren de volgende morgen door CVP-minister van Volksgezondheid Hulpiau verzocht om een ontmoeting in het parlement. Volgens CVP-minister Van Elslande “was het gewoonlijk met die drie dat er contacten waren. Het was vooral Jos De Saeger die de contacten had. We gaven er vooral background information, niet bedoeld om onmiddellijk in de krant te publiceren.”⁸¹ Zij waren inmiddels op de hoogte van het regeringsantwoord op de interpellatie van Verroken. De kabinetschef van Vanden Boeynants had hen de tekst medegedeeld. Het antwoord kwam erop neer dat de splitsingkwestie in de regeringsverklaring van 1966 niet voorkwam, en de regering dan ook voorstelde de kwestie-Leuven aan een speciale parlementaire commissie toe te vertrouwen. In feite betekende dit een bevroren van de gehele kwestie.

“De drie journalisten ontmoetten Hulpiau, in gezelschap van CVP-Kamerlid [en minister van Openbare Werken] De Saeger, op het middaguur boven aan de staatsietrap van de Kamer. De Saeger was toen ongetwijfeld de meest invloedrijke Vlaamse CVP-vertegenwoordiger. Zij praatten over de komende verklaring van de premier en Ruys zei, bijgetreden door zijn twee collega’s, dat het antwoord van Vanden Boeynants niet bevredigde omdat het niet duidelijk voorzag in de overheveling van Leuven-Frans naar Wallonië. ‘Ik zal het in de krant afkeuren,’ besloot Ruys. ‘Beseffen jullie wel,’ antwoordde De Saeger, ‘dat daarmee de regering veroordeeld is? De CVP-fractie zal,

78. G. DURNEZ, *De Standaard* [...], pp. 379-380.

79. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Jan Verroken, Oudenaarde, 1 juni 1999.

80. G. DURNEZ, *De Standaard* [...], p. 375. Naast *parlementsverslaggever van Het Volk* was Claes met ingang van 16 oktober 1967 ook deeltijds medewerker van de dienst Pers en Voorlichting van Leuven-Nederlands. Archief rectoraat KUL, archief (pro-)rector De Somer, los stuk.

81. KADOC-K.U.Leuven, interviewreeks met prominente CVP-politici, interview met Renaat Van Elslande, s.l., s.d.

wanneer zij dat verneemt, het vertrouwen weigeren.' 'Wel,' zeiden de journalisten, 'de beoordeling van de regeringsmededeling is de verantwoordelijkheid van de parlementsleden. De pers heeft haar verantwoordelijkheid, die niet dezelfde is als die van de volksvertegenwoordiging.' Daarmee eindigde het gesprek.⁸²

De Saeger gaf nog niet op: hij belde De Smaele op en vroeg ook hem naar de mening van de krant. De directeur-generaal verklaarde hem evenwel precies hetzelfde als Ruys al had gezegd.⁸³

De Saeger en Hulpiau maakten dan het standpunt van de drie journalisten over aan de CVP-fractie die verklaarde het antwoord van de premier niet te onderschrijven. Van Elslande, minister van Europese Zaken en Nederlandse Cultuur, gaf later toe: "Wel ja, wij konden natuurlijk niet tegen de studenten en de Vlaamse universitaire opinie in, ik bedoel met al wat daar rond leeft, en dan tezelfdertijd al de CVP-georiënteerde kranten tegen ons krijgen. Dan hebben we gezegd: dat is niet houdbaar."⁸⁴ Toen Vanden Boeynants om 14u die dag op de tribune verscheen, las hij niet zijn antwoord voor, maar kondigde hij het ontslag van zijn regering aan. *De Standaard* was euforisch: voor het eerst viel een regering over een eensgezinde Vlaamse CVP-eis.⁸⁵

Onmiddellijk gingen nieuwe formatiebesprekingen van start. Op 10-11 februari 1968 waarschuwde de krant in een speciaal kader op de voorpagina dat de kwestie-Leuven in de regeringsonderhandelingen niet vergeten mocht worden. De overheveling moest er komen. Het plan van formateur Eyskens om Leuven-

82. G. DURNEZ, *De Standaard* [...], p. 375. Zie ook C. LAPORTE, *L'affaire de Louvain* [...], pp. 304-313.

83. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Albert De Smaele, Bierbeek, 10 maart 1999 en 6 juni 2000.

84. KADOC-K.U.Leuven, interviewreeks met prominente CVP-politici, interview met Renaat Van Elslande, s.l., s.d.

85. *De Standaard*, 8 februari 1968. Diverse politieke personaliteiten waren helemaal niet opgezet met de rol die de pers speelde in de afhandeling van de kwestie-Leuven en de val van de regering-Vanden Boeynants. Theo Lefèvre, CVP-kamerlid, verklaarde nog geen twee maanden na de val dat hij enerzijds wel begrip had voor het moeilijke beroep dat de journalistiek wel was, maar dat dit anderzijds "niet weg neemt dat de journalisten in moeilijke omstandigheden een bezonken beoordeling van de feiten moeten kunnen geven. En dat het jammer zou zijn, dat zij zich bijna als een gevestigde extraparlamentaire supermacht t.o.v. een regering zou willen voordoen." *De Gentenaar-De Landwacht*, 30-31 maart 1968. Eyskens verklaarde later: "Er zijn toen CVP-ministers geweest die journalisten raadpleegden om te vragen of ze in de regering moesten blijven. Stel U voor. Die gingen Manu Ruys van *De Standaard* raadplegen, Karel De Witte van de *Gazet van Antwerpen* en Jef Claes van *Het Volk*. Ze brachten die bijeen en bespraken met hen die zaak. Ze vroegen: 'Gaan jullie campagne tegen ons voeren of niet, of wat denken jullie? Moeten we uit de regering stappen?' Stel U voor dat ministers dat vragen aan journalisten. Waar gaan we toch naartoe? Welke soort ministers zijn dat?" G. EYSKENS, *Het laatste gesprek. Herinneringen aan veertig jaar politiek leven. Een interview van Jozef Smits*, Kapellen-Brussel, 1988, p. 165.

Frans te vestigen aan de onderste zoom van de taalgrens, op acht kilometer van het Leuvense stadhuis, werd verworpen. Ruys schrijft hierover:

*“In zijn memoires heeft Eyskens erkend dat zijn plan niet haalbaar was, omdat het de uitbouw van een katholieke werelduniversiteit beoogde, en die gedachte stond haaks op de ingetreden aftakeling van het universele catholicisme. Eyskens was een christelijk humanist van de oude stempel, een man met een visie en een hart. Hij oversteeg België. Het deed mij in die dagen pijn hem niet te kunnen bijtreden, toen hij – daags voor de bijeenkomst van het ACW – in een persoonlijk contact het plan toelichtte en met ongewone aandrang om onze steun vroeg.”*⁸⁶

Een oplossing kwam niet uit de bus, en nieuwe verkiezingen drongen zich dan ook op. De CVP ging hier in verdeelde slagorde naartoe: Franstaligen en Vlamingen dienden aparte lijsten in. *De Standaard*, die al sinds lang ijverde voor een autonome Vlaamse CVP, liet geen traan om het einde van de unitaire CVP. Integendeel toonde ze zich hierover ten zeerste verheugd, en eiste de statutaire erkenning van een aparte CVP en PSC.⁸⁷ Ook bij de socialisten ontstond communautaire deining. De liberalen behielden hun unitair front. De uitslag van de verkiezingen bracht een forse nederlaag met zich mee voor de CVP-PSC, ten voordele van de Volksunie. Gaston Eyskens werd tot formateur aangeduid. In de besprekingen rond de regeringsvorming poogde de krant invloed uit te oefenen. Ruys en De Smaele hadden met heel wat politieke kopstukken discrete gesprekken, onder

86. M. RUYS, *Een levensverhaal [...]*, pp. 177-178. Over de contacten van Gaston Eyskens met de pers schreef Jozef Smits nochtans, dat “*Gaston Eyskens zich afstandelijk en gereserveerd opstelde tegenover journalisten. [...] Hij hield zich meestal op de vlakte. Loslippigheid tegenover de pers kon volgens hem de complexe besluitvorming alleen bemoeilijken.*” Anderzijds merkte Smits met betrekking tot de memoires van Eyskens op dat het “*trouwens opvalt dat hij [Eyskens] in deze memoires veel aandacht besteedt aan de perscommentaren omdat zij het politieke klimaat mee bepalen. Geregeld laat hij ook blijken dat de reacties in de kranten en weekbladen op zijn beleid hem niet ongevoelig lieten. Afen toe is er ook een aanwijzing [...] dat Gaston Eyskens bij de pers steun zocht.*” J. SMITS (red.), *Gaston Eyskens. De memoires*, Tielt, 1993, pp. 976-977. John Van Waterschoot, nauw medewerker van Eyskens, bevestigde dit, waar hij het had over het feit dat Eyskens “*met enkele belangrijke politieke redacteurs uit de Vlaamse en Franstalige pers regelmatige en vertrouwelijke gesprekken had om de duiding van zijn politiek te vergemakkelijken.*” J. VAN WATERSCHOOT, *In de tent van de veldheer. Een visie op Gaston Eyskens*, Zellik, 1993, p. 99. Manuscript van zijn kant getuigde: “*Ik bewaar uitstekende herinneringen aan de uren dat ik, op verzoek van Gaston Eyskens, in de Wetstraat zestien onder vier ogen met de premier over politieke en andere problemen kwam praten, en waarbij Eyskens mij ook om mijn mening vroeg. Al geef ik graag toe, dat hij er niet altijd rekening mee hield, wat inderdaad afstak tegen de wat al te bange houding van andere politici.*” *De Standaard*, 24-25 september 1988. De Smaele tot slot verklaarde dat ook hij nu en dan gesprekken onder vier ogen had met Gaston Eyskens. De bedoeling van die gesprekken waren niet louter informatief, maar integendeel vooral persuasief, van beide zijden. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Albert De Smaele, Bierbeek, 25 maart 1999.

87. *De Standaard*, 13 februari 1968.

meer over de overhevelingseis.⁸⁸ Eyskens slaagde erin een CVP-BSP-regering op de been te brengen. De coalitiepartners kwamen overeen zich achter de overheveling te scharen. *La Libre Belgique* spartelde nog een tijd tegen, maar op de duur luwden ook haar protesten. Einde oktober 1969 beschikte de K.U.Leuven (evenals de VUB) over eigen rechtspersoonlijkheid.⁸⁹

Besluit

Volgens Durnez “behoort Leuven-Louvain in elk geval tot de langste, best volgehouden, sterkste en belangrijkste journalistieke veldtochten van de Standaard-groep. Net als in de politiek is de invloed ervan in de wereld van de krant zeer diep gegaan en is het effect nog lang blijven naklinken. De journalistieke zedenlessen die de redactie er kon uithalen hadden te maken met bronnen en tactiek van de berichtgeving; samenwerking tussen afdelingen als reportage, cultuur en politiek; combinatie van informatie en strijdbaarheid; scherp slijpen van de polemische stijl; en niet het minst: definitieve inplanting van de krant in het academische milieu.”⁹⁰

Het is inderdaad zo dat het hier een lange en volgehouden inspanning betrof. Van in 1962 al was de krant met de materie bezig. Ze bouwde een netwerk van contacten op in allerlei kringen: academische, politieke en kerkelijke. Met een aantal medestanders uit deze milieus werd een gemeenschappelijke strategie ontwikkeld. Geleidelijk aan evolueerden de standpunten (tijdens veertiendaagse redactie-lunches vastgelegd) van de krant, die de Vlaamse strijd opentrok tot de VUB en het NFWO, en die zelfs de binnenkerkelijke structuren in vraag begon te stellen.

De krant gaf haar critici, die vonden dat ze haar Vlaamse strijdbaarheid prijs-gaf in het streven naar het worden van een breed informatie- en serviceblad lik op stuk in de kwestie-Leuven. *De Standaard* bewees dat ze nog steeds strijdend Vlaams was. Alleen streed ze nu rustiger, beheerster, volwassener en beleefder. Het effect dat ze erdoor sorteerde, bleek des te groter. Overigens bood de kwestie-Leuven een schitterend beeld van de manier van strijden die de krant erop nahield: strijdbaarheid in de redactionele commentaren werd gecombineerd met allerlei acties in de coulissen: gesprekken met diverse actoren, op verschillende terreinen actief, gemeenschappelijke besprekingen, aansporen tot actie van sommige actoren, druk uitoefenen op politici enz.

88. Eigen verzameling documenten, interviews van auteur met Manu Ruys, Zeebrugge, 17 november 1999 en met Albert De Smaele, Bierbeek, 10 maart 1999.

89. Voor de afloop van de strijd, zie W. JONCKHEERE & H. TODTS, *Leuven Vlaams [...]*, pp. 317-354; C. LAPORTE, *L'affaire de Louvain [...]*, pp. 315-325. Op de rol van *De Standaard* in de splitsing van de ULB-VUB, waarin professor Frans De Pauw een hoofdrol vertolkte, gaan we in dit artikel niet nader in.

90. G. DURNEZ, *De Standaard [...]*, p. 380.

Het leek er in de kwestie-Leuven overigens op dat de Vlaamse en katholieke gezindheid van *De Standaard* met elkaar in botsing zouden komen. De Smaele ontkent dit echter:

*“Leuven betrof in de eerste plaats een Vlaamse kwestie. Wij hebben altijd benadrukt dat het hier niet zomaar ging om een binnenkerkelijk probleem. België had nu eenmaal een aantal taalwetten waar jaren voor gevochten was, en waarvan wij verwachtten dat iedereen er zich aan zou houden. In dat opzicht kon de Leuvense universiteit niet anders dan opgesplitst worden, en kon een overheveling van Leuven-Frans niet uitblijven. Zeker niet toen de onwil van de Franstaligen in Leuven bleek, en hun streven naar een Groot-Brussel duidelijk werd. Het ging er ons niet om de bisschoppen af te vallen of dissident te zijn, wij wilden enkel dat iedereen de eentaligheid van Vlaanderen en de Vlaamse cultuur respecteerte, ook de Kerk. In gesprekken met diverse bisschoppen heb ik dat meermaals benadrukt. Op de krant hebben wij de kwestie-Leuven nooit aangevoeld als een conflict tussen ons Vlaams-zijn en ons katholiek-zijn. Wij hebben ons nooit geremd gevoeld door het feit dat er kerkelijke structuren in het spel waren.”*⁹¹

De kwestie-Leuven versterkte gevoelig het al grote prestige dat de krant genoot. Diverse betrokkenen, zoals Van Mechelen en Vaast Leysen, beiden lid van de VVP en eerstgenoemde tevens CVP-kamerlid, stelden dat de overhevelingseis nooit tot een goed einde had kunnen gebracht worden, zonder de steun van de Vlaamse pers, en in het bijzonder *De Standaard*. Beiden onderstreepten de uiterst belangrijke rol die de krant in de gehele kwestie door de jaren heen had gespeeld.⁹² Het besef groeide dat, samen met de stevig wordende positie van Vlaanderen, niemand nog zomaar meer om *De Standaard* heen kon.⁹³

91. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Albert De Smaele, Bierbeek, 10 maart en 21 april 1999. De berichtgeving en redactionele commentaar in de krant bevestigen dit relaas.

92. Eigen verzameling documenten, interviews van auteur met Frans Van Mechelen, Leuven, 2 december 1999 en met Vaast Leysen, Antwerpen, 7 januari 2000. Uiteraard dient hierbij vermeld dat ook andere Vlaamse actoren dan de pers een heel belangrijke rol speelden in de kwestie-Leuven.

93. Gaston Durnez, die in 1966 de Standaard-redactie verliet om pas einde 1969 terug te keren, bevestigt dit toen ontluikende besef. Eigen verzameling documenten, interview van auteur met Gaston Durnez, Itegem, 16 juni 1999.